



Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 19ης Ιουλίου 2012*

«Δεύτερη και έκτη οδηγία ΦΠΑ — Φόρος εισροών — Επιστροφίτου υπερβάλλοντος ποσού — Καταβολή τόκων — Διαδικαστικές λεπτομέρειες»

Στην υπόθεση C-591/10,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (Ηνωμένο Βασίλειο) με απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2010, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Δεκεμβρίου 2010, στο πλαίσιο της δίκης

Littlewoods Retail Ltd κ.λπ.

κατά

Her Majesty's Commissioners for Revenue and Customs,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, Πρόεδρο, A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot και S. Prechal, προέδρους τμήματος, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, E. Juhász, Γ. Αρέστη, A. Borg Barthet (εισηγητή) και D. Šváby, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: V. Trstenjak

γραμματέας: A. Impellizzeri, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 22ας Νοεμβρίου 2011,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- οι Littlewoods Retail Ltd κ.λπ., εκπροσωπούμενοι από τον D. Anderson και την L. Rabinowitz, QC, καθώς από τον S. Elliott, barrister,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την C. Murrell, επικουρούμενη από τον D. Wyatt, QC,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Henze, την K. Petersen και τον J. Möller,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. De Bergues και την N. Rouam,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

- η Κυπριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Κ. Λυκούργο και την Ε. Συμεωνίδου,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Wissels,
- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την H. Leppo,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον R. Lyal και την C. Soulay,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 12ης Ιανουαρίου 2012,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την αποκατάσταση της οικονομικής ζημίας ενός υποκειμένου στον φόρο λόγω της εκ μέρους του καταβολής υπερβολικά υψηλού ποσού φόρου προστιθεμένης αξίας (στο εξής: ΦΠΑ).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ των εταιριών του ομίλου Littlewoods (στο εξής: Littlewoods) και των Her Majesty's Commissioners for Revenue & Customs (στο εξής: Commissioners), όσον αφορά τη διαδικασία αποκαταστάσεως της οικονομικής ζημίας την οποία υπέστη η Littlewoods λόγω της καταβολής υπέρ το δέον ποσού ΦΠΑ.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 8 και το παράρτημα Α, σημείο 13, της δεύτερης οδηγίας 67/228/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 11ης Απριλίου 1967, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Διάρθρωση και κανόνες εφαρμογής του κοινού συστήματος φόρου προστιθεμένης αξίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 5), ορίζουν τη βάση επιβολής του φόρου προστιθεμένης αξίας, ιδίως όσον αφορά τις παραδόσεις αγαθών και τις παροχές υπηρεσιών.
- 4 Το άρθρο 11, Γ, παράγραφος 1, της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49, στο εξής: έκτη οδηγία), ορίζει τα εξής:

«1. Σε περίπτωση ακυρώσεως, καταγγελίας, λύσεως, ολικής ή μερικής μη καταβολής ή μειώσεως της τιμής, επερχομένης μετά την πραγματοποίηση της πράξεως, η βάση επιβολής του φόρου μειώνεται ανάλογα, κατά τις προϋποθέσεις που καθορίζονται από τα κράτη μέλη.

Εντούτοις, σε περίπτωση ολικής ή μερικής μη καταβολής της τιμής, τα κράτη μέλη δύνανται να παρεκκλίνουν από τον κανόνα αυτόν.»

Το εθνικό δίκαιο

- 5 Ο νόμος περί του φόρου προστιθεμένης αξίας του 1994 (Value Added Tax Act 1994, στο εξής: VATA 1994) περιέχει εθνικές νομοθετικές διατάξεις που αφορούν τη διαχείριση, είσπραξη και εν γένει επιβολή του ΦΠΑ καθώς και τα ένδικα μέσα που μπορούν να ασκηθούν ενώπιον των αρμοδίων

ειδικών δικαστηρίων. Ο νόμος αυτός επιτρέπει στους Commissioners να εισπράττουν τον οφειλόμενο, αλλά μη καταβληθέντα, από τους υποκειμένους στον φόρο ΦΠΑ και επιτρέπει στους υποκειμένους στον φόρο να αναζητούν τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά ΦΠΑ. Περιλαμβάνει επίσης διατάξεις που αφορούν την καταβολή τόκων επί των ποσών που οφείλουν οι υποκείμενοι στον φόρο προς τους Commissioners, καθώς και επί των ποσών που οφείλουν οι Commissioners προς τους υποκειμένους στον φόρο.

6 Το κεφάλαιο 80 του VATA 1994 ορίζει τα εξής:

«Πίστωση ή επιστροφή ΦΠΑ καθ' υπέρβασιν δηλωθέντος ή καταβληθέντος

1. Οσάκις ο υποκείμενος στον φόρο

- a) υπέβαλε στους Commissioners δήλωση ΦΠΑ για ορισμένη φορολογική περίοδο (ανεξαρτήτως της λήξεως αυτής), και
- b) στο πλαίσιο αυτό, υπολόγισε ως φόρο εκροών ποσό που δεν αντιστοιχούσε σε οφειλόμενο φόρο εκροών,

οι Commissioners οφείλουν να πιστώσουν τον υποκείμενο στον φόρο με το ποσό αυτό.

[...]

1B. Οσάκις ο υποκείμενος στον φόρο κατέβαλε για ορισμένη φορολογική περίοδο (ανεξαρτήτως της λήξεως αυτής) στους Commissioners ως ΦΠΑ ποσό το οποίο δεν οφείλονταν ως ΦΠΑ, πλην της περιπτώσεως κατά την οποία

- a) ποσό που δεν αντιστοιχούσε σε οφειλόμενο φόρο εκροών υπολογίστηκε ως φόρος εκροών ή, [...]

[...]

οι Commissioners οφείλουν να επιστρέψουν το ποσό αυτό στον υποκείμενο στον φόρο.

2. Οι Commissioners οφείλουν να πιστώσουν ή να επιστρέψουν ορισμένο ποσό δυνάμει του άρθρου αυτού μόνον κατόπιν σχετικής αιτήσεως.

2A. Οσάκις

- a) κατόπιν της υποβολής αιτήσεως κατά το παρόν άρθρο, βάσει του εδαφίου 1 ή 1A ανωτέρω, πρέπει να πιστωθεί ορισμένο ποσό σε συγκεκριμένο υποκείμενο στον φόρο, και
- b) μετά τον συμψηφισμό τυχόν οφειλόμενων ποσών με το καθ' υπέρβασιν καταβληθέν βάσει του παρόντος νόμου ποσό, ολόκληρο το ποσό αυτό ή μέρος αυτού παραμένει σε πίστωση του εν λόγω υποκειμένου στον φόρο,

οι Commissioners οφείλουν να καταβάλουν (ή να επιστρέψουν) στον θιγέντα υποκείμενο στον φόρο το κατά τα ανωτέρω υπόλοιπο.

[...]

7. Εκτός από τις περιπτώσεις που το παρόν άρθρο ορίζει διαφορετικά, οι Commissioners δεν οφείλουν να πιστώσουν ή να επιστρέψουν ποσά που υπολογίστηκαν ή καταβλήθηκαν στην υπηρεσία τους ως ΦΠΑ ενώ δεν αποτελούσαν οφειλόμενο ΦΠΑ.»

- 7 Αν ευδοκιμήσει η κατά το άρθρο 80 του VATA 1994 αίτηση, ο υποκείμενος στον φόρο μπορεί επίσης να δικαιούται τόκους επί των υπέρ το δέον καταβληθέντων ποσών, οι οποίοι υπολογίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 78 του VATA 1994. Το άρθρο αυτό διαλαμβάνει τα εξής:

«Τόκοι σε περίπτωση λάθους της Υπηρεσίας

1. Σε περίπτωση που υποκείμενος στον φόρο λόγω λάθους των Commissioners

- a) κατέβαλε σε αυτούς ποσό ως φόρο εκροών που δεν ήταν οφειλόμενος από τον ίδιο φόρος εκροών και συνεπώς οι Commissioners οφείλουν βάσει του άρθρου 80, εδάφιο 2A, να καταβάλουν (ή να επιστρέψουν) ορισμένο ποσό στον υποκείμενο στον φόρο, ή
- b) παρέλειψε να ζητήσει πίστωση κατά το άρθρο 25 για ποσό το οποίο εδικαιούτο και το οποίο συνεπώς οι Commissioners οφείλουν να του καταβάλουν, ή
- c) (πέραν των περιπτώσεων των σημείων a ή b ανωτέρω) τους κατέβαλε ως ΦΠΑ ποσό που δεν ήταν οφειλόμενος ΦΠΑ και το οποίο συνεπώς οι Commissioners οφείλουν να του επιστρέψουν, ή
- d) οι Commissioners του κατέβαλαν οφειλόμενο ποσό ΦΠΑ με καθυστέρηση,

τότε οι Commissioners καταβάλλουν τόκους επί του ποσού αυτού για τη συγκεκριμένη περίοδο, εάν και στον βαθμό που δεν υποχρεούνται να το πράξουν κατ' εφαρμογήν άλλης διατάξεως, με την επιφύλαξη των κατωτέρω διατάξεων του παρόντος άρθρου.

[...]

3. Οι τόκοι βάσει του παρόντος άρθρου υπολογίζονται με το επιτόκιο του άρθρου 197 του Finance Act 1996 [φορολογικού νόμου του 1996]. [...]

- 8 Οι καταβαλλόμενοι κατά το άρθρο 78 του VATA 1994 τόκοι υπολογίζονται με βάση το άρθρο 197 του φορολογικού νόμου του 1996 και της Air Passenger Duty and Other Indirect Taxes (Interest Rate) Regulations 1998 (κανονιστικής αποφάσεως του 1998 περί τελών και άλλων εμμέσων επιβαρύνσεων επί των αεροπορικών ταξιδιών). Κατά τις διατάξεις αυτές, από το 1998, για την εφαρμογή του άρθρου 78, τα επιτόκια καθορίζονται με την εφαρμογή ενός τύπου βασιζόμενου στο μέσο βασικό επιτόκιο δανειοδοτήσεως που εφαρμόζουν έξι τράπεζες, καλούμενο «επιτόκιο αναφοράς». Για την περίοδο που αντιστοιχεί στα έτη 1973 έως 1998, τα επιτόκια παρατίθενται στον πίνακα 7 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως. Το επιτόκιο που εφαρμόζεται κατά το άρθρο 78 του VATA 1994 είναι το επιτόκιο αναφοράς μείον 1%. Το άρθρο 78 ορίζει την «περίοδο εφαρμογής» για την οποία οφείλονται τόκοι. Όσον αφορά την κύρια δίκη, η περίοδος αυτή αρχίζει την ημερομηνία κατά την οποία οι Commissioners έλαβαν το υπερβάλλον ποσό ΦΠΑ και τελειώνει την ημερομηνία κατά την οποία ενέκριναν την επιστροφή του ποσού επί του οποίου οφείλονται τόκοι.

Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 9 Κατά το αιτούν δικαστήριο, από της θεσπίσεως του ΦΠΑ στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1973, οι ενάγουσες της κύριας δίκης, εξαιρουμένης της εταιρίας holding Littlewoods Limited, ασκούσαν δραστηριότητες πωλήσεως κατ' οίκον βάσει καταλόγου. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων αυτών, οι εν λόγω εταιρίες διένειμαν καταλόγους και πωλούσαν τα αναγραφόμενα σε αυτούς προϊόντα μέσω ενός δικτύου «πρακτόρων». Οι τελευταίοι εισέπρατταν προμήθεια υπολογιζόμενη επί των πωλήσεων τις οποίες πραγματοποιούσαν οι ίδιοι ή για τις οποίες μεσολαβούσαν («αγορές εκ μέρους τρίτων»). Η προμήθεια αυτή, η οποία μπορούσε να εισπραχθεί σε μετρητά, υπολογιζόταν επί των παρελθουσών αγορών τις οποίες πραγματοποιούσαν οι ίδιοι οι πράκτορες ή, με προσαυξημένο συντελεστή, επί των μελλοντικών αγορών.

- 10 Από το 1973 μέχρι τον Οκτώβριο του 2004, η προμήθεια επί των αγορών εκ μέρους τρίτων θεωρήθηκε εσφαλμένως ως αντιπαροχή για τις υπηρεσίες που παρείχε ο πράκτορας προς τη Littlewoods. Η προμήθεια αυτή έπρεπε να θεωρηθεί, τόσο από την άποψη του δικαίου της Ένωσης όσο και από την άποψη του εθνικού δικαίου, ως έκπτωση επί των παρελθουσών αγορών, αν είχε εισπραχθεί εις χρήμα ή εφαρμοσθεί επί των αγορών αυτών, ή επί των μελλοντικών αγορών, αν είχε εφαρμοσθεί με τον αυξημένο συντελεστή επί των μελλοντικών αγορών. Ως εκ τούτου, η Littlewoods κατέβαλε υπερβολικά υψηλό ποσό ΦΠΑ επί ορισμένων παραδόσεων αγαθών ή παροχών υπηρεσιών, δεδομένου ότι το φορολογητέο ποσό των παραδοθέντων από αυτήν αγαθών θεωρήθηκε εσφαλμένως ως υψηλότερο του πραγματικού.
- 11 Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι τα υπέρ το δέον καταβληθέντα ποσά δεν οφείλονταν νομίμως βάσει της οδηγίας 67/228, όσον αφορά τις προγενέστερες του έτους 1978 χρήσεις, και της έκτης οδηγίας, από το εν λόγω έτος και μετά.
- 12 Η Littlewoods υπέβαλε αιτήσεις στους Commissioners, ζητώντας την επιστροφή του υπερβάλλοντος ποσού ΦΠΑ. Από τον Οκτώβριο του 2004, οι Commissioners επέστρεψαν στη Littlewoods υπερβάλλον ποσό ΦΠΑ ύψους 204 774 763 λιρών στερλινών (GBP). Η επιστροφή αυτή πραγματοποιήθηκε βάσει του άρθρου 80 του VATA 1994.
- 13 Επιπλέον της εν λόγω επιστροφής, βάσει του άρθρου 78 του VATA 1994, καταβλήθηκαν απλοί τόκοι ύψους 268 159 135 GBP.
- 14 Με τις εκκρεμείς ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αγωγές, η Littlewoods απαιτεί την καταβολή άλλων ποσών, ανερχομένων συνολικώς σε 1 δισεκατομμύριο GBP περίπου. Υποστηρίζει ότι το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο πλεονέκτημα το οποίο άντλησε το Ηνωμένο Βασίλειο, από τη χρήση του κεφαλαίου του υπέρ το δέον καταβληθέντος φόρου στην οποία προέβη. Η Littlewoods υποστηρίζει ότι το εν λόγω ποσό υπολογίσθηκε με αναφορά στο επιτόκιο των σύνθετων τόκων το οποίο έχει εφαρμογή στα δάνεια που συνήψε η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου κατά την κρίσιμη περίοδο. Για το εν λόγω ποσό λαμβάνονται υπόψη οι ήδη καταβληθέντες απλοί τόκοι.
- 15 Στο πλαίσιο των υποθέσεων της κύριας δίκης, η Littlewoods επικαλείται δύο αξιώσεις βάσει του εθνικού δικαίου, δηλαδή μια αξίωση επιστροφής του παρανόμως εισπραχθέντος φόρου, καλούμενη κοινώς «αγωγή Woolwich» (Woolwich claim), και μια αξίωση επιστροφής των ποσών που καταβλήθηκαν λόγω πλάνης περί το δίκαιο (mistake-based claim).
- 16 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η προθεσμία παραγραφής της αγωγής Woolwich είναι εξαετής από την ημερομηνία καταβολής του υπερβάλλοντος ποσού φόρου, ενώ η προθεσμία παραγραφής μιας αξιώσεως επιστροφής στηριζόμενης σε πλάνη περί το δίκαιο είναι εξαετής από την ημερομηνία κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος ανακάλυψε την πλάνη ή ήταν σε θέση να την ανακαλύψει επιδεικνύοντας εύλογη επιμέλεια.
- 17 Το εν λόγω δικαστήριο κρίνει ότι αυτές οι προθεσμίες παραγραφής τις οποίες προβλέπει το εθνικό δίκαιο είναι σύμφωνες με τις επιταγές του δικαίου της Ένωσης.
- 18 Στις υποθέσεις της κύριας δίκης δεν αμφισβητείται ότι:
 - από το 1973 μέχρι τον Οκτώβριο του 2004, οι Commissioners εισέπραξαν τα επίδικα ποσά ΦΠΑ κατά παράβαση του δικαίου της Ένωσης και του εθνικού δικαίου·
 - η Littlewoods έχει δικαίωμα επιστροφής του υπερβάλλοντος ποσού ΦΠΑ, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και το εθνικό δίκαιο, δεδομένου ότι τα αντίστοιχα ποσά καταβλήθηκαν στους Commissioners·

- απλοί τόκοι, υπολογιζόμενοι κατά το εθνικό δίκαιο, καταβλήθηκαν επίσης στη Littlewoods, βάσει των διατάξεων αυτών, και
 - δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις για την άσκηση αγωγής λόγω αστικής ευθύνης του Δημοσίου συνεπεία παραβάσεως του δικαίου της Ένωσης.
- 19 Κατά το αιτούν δικαστήριο, καμία από τις αξιώσεις τις οποίες επικαλείται η Littlewoods δεν υφίσταται εν προκειμένω. Το εν λόγω δικαστήριο κρίνει ότι το υπερβάλλον ποσό ΦΠΑ μπορεί να αναζητηθεί μόνο μέσω αιτήσεως βάσει του άρθρου 80 του VATA 1994 και ότι η Littlewoods μπορούσε να απαιτήσει τόκους μόνο βάσει του άρθρου 78 του νόμου αυτού. Κατά συνέπεια, οι αιτήσεις που υπέβαλε αυτή πρέπει, αν ληφθεί υπόψη μόνον το εθνικό δίκαιο, να απορριφθούν κατ' εφαρμογήν των εν λόγω άρθρων 78 και 80.
- 20 Το ίδιο αυτό δικαστήριο αμφιβάλλει ωστόσο ως προς το ζήτημα αν μια τέτοια λύση συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης.
- 21 Υπό τις συνθήκες αυτές, το High Court (England and Wales), Chancery Division, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Στην περίπτωση που ο υποκείμενος στον φόρο κατέβαλε μεγαλύτερο από το οφειλόμενο ποσό ΦΠΑ, που το κράτος μέλος εισέπραξε κατά παράβαση των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης περί ΦΠΑ, συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης το μέτρο αποκαταστάσεως που προβλέπει το κράτος μέλος αν αυτό περιλαμβάνει μόνον α) επιστροφή του υπερβάλλοντος κυρίου ποσού και β) απλούς τόκους επί του ποσού αυτού σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, και δη το άρθρο 78 του [VATA του] 1994;
 - 2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, απαιτεί το δίκαιο της Ένωσης το μέτρο αποκαταστάσεως που προβλέπει το κράτος μέλος να περιλαμβάνει α) επιστροφή του υπερβάλλοντος κυρίου ποσού και β) καταβολή τόκων δι' ανατοκισμού για την αξία χρήσεως του υπερβάλλοντος ποσού εκ μέρους του κράτους μέλους ή/και την απώλεια της αξίας χρήσεως του ποσού αυτού από τον φορολογούμενο;
 - 3) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στα ερωτήματα 1 και 2, τι πρέπει να περιλαμβάνει, κατά το δίκαιο της Ένωσης, το μέτρο αποκαταστάσεως που προβλέπει το κράτος μέλος πέραν της επιστροφής του υπερβάλλοντος κυρίου ποσού, για την αξία της χρήσεως του ποσού αυτού ή/και των τόκων;
 - 4) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, απαιτεί η κοινοτική αρχή της αποτελεσματικότητας από το κράτος μέλος να μην εφαρμόσει περιορισμούς του εθνικού δικαίου (όπως είναι τα άρθρα 78 και 80 του [VATA του] 1994) στις αγωγές και τα άλλα μέσα παροχής εννόμου προστασίας που θα μπορούσε να ασκήσει ο φορολογούμενος προκειμένου να διεκδικήσει το κατά το δίκαιο της Ένωσης δικαίωμα που αναγνωρίζεται στην απάντηση του Δικαστηρίου στα πρώτα τρία ερωτήματα, ή αρκεί το εθνικό δικαστήριο να μην εφαρμόσει τους περιορισμούς αυτούς μόνο για μια από τις εν λόγω αγωγές του εθνικού δικαίου;
- Ποιες άλλες αρχές πρέπει να εμπνέουν το εθνικό δικαστήριο όταν εφαρμόζει δικαίωμα που προβλέπει το δίκαιο της Ένωσης ούτως ώστε να ανταποκρίνεται στην απορρέουσα από το δίκαιο της Ένωσης αρχή της αποτελεσματικότητας;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 22 Με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινισθεί αν, σε περίπτωση όπως η επίμαχη στις υποθέσεις της κύριας δίκης, στην οποία ένα ποσό ΦΠΑ εισπραχθέν καθ' υπέρβαση λόγω μη τηρήσεως του δικαίου της Ένωσης έχει επιστραφεί στον ενδιαφερόμενο υποκείμενο στον φόρο, συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης το να προβλέπει το εθνικό δίκαιο την καταβολή «απλών» τόκων επί του ποσού αυτού ή αν το δίκαιο της Ένωσης απαιτεί να προβλέπει το εθνικό δίκαιο την καταβολή «σύνθετων τόκων» ίσων προς την αξία χρήσεως των υπερβαλλόντων ποσών και/ή την απώλεια της αξίας χρήσεως αυτών ή ακόμη μια άλλου είδους αξίωση την οποία, στην τελευταία αυτή περίπτωση, ζητείται από το Δικαστήριο να προσδιορίσει και, σε περίπτωση που διαπιστωθεί το ασύμβατο του εν λόγω εθνικού κανόνα, ποιες θα είναι οι συνέπειες που πρέπει να αντλήσει το αιτούν δικαστήριο.
- 23 Συναφώς, παρατηρείται κατ' αρχάς ότι, όπως προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής, στην περίπτωση της διαφοράς της κύριας δίκης, η Littlewoods δεν άσκησε αγωγή αποζημιώσεως στηριζόμενη στην παραβίαση του δικαίου της Ένωσης από το Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά αγωγή επιστροφής του κατά παραβίαση του δικαίου αυτού εισπραχθέντος ΦΠΑ.
- 24 Κατά πάγια νομολογία, το δικαίωμα προς επιστροφή φόρων που έχουν εισπραχθεί εντός κράτους μέλους κατά παράβαση των κανόνων του δικαίου της Ένωσης αποτελεί τη συνέπεια και το συμπλήρωμα των δικαιωμάτων που έχουν απονεμηθεί στους ιδιώτες με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, όπως αυτές έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 1983, 199/82, *San Giorgio*, Συλλογή 1983, σ. 3595, σκέψη 12, καθώς και της 8ης Μαρτίου 2001, C-397/98 και C-410/98, *Metallgesellschaft* κ.λπ., Συλλογή 2001, σ. I-1727, σκέψη 84). Επομένως, τα κράτη μέλη υποχρεούνται, κατ' αρχήν, να επιστρέψουν τους φόρους που εισπράχθηκαν κατά παράβαση του δικαίου της Ένωσης (αποφάσεις της 14ης Ιανουαρίου 1997, C-192/95 έως C-218/95, *Comateb* κ.λπ., Συλλογή 1997, σ. I-165, σκέψη 20, *Metallgesellschaft* κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 84, της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-147/01, *Weber's Wine World* κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-11365, σκέψη 93, καθώς και της 12ης Δεκεμβρίου 2006, C-446/04, *Test Claimants in the FII Group Litigation*, Συλλογή 2006, σ. I-11753, σκέψη 202).
- 25 Υπενθυμίζεται εξάλλου ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, αν ένα κράτος μέλος εισέπραξε φόρους κατά παράβαση των κανόνων του δικαίου της Ένωσης, οι ιδιώτες έχουν δικαίωμα επιστροφής όχι μόνον του αχρεωστήτως καταβληθέντος φόρου, αλλά και των άμεσα σχετιζόμενων με τον φόρο αυτό ποσών που το εν λόγω κράτος εισέπραξε ή παρακράτησε. Τούτο περιλαμβάνει και τη ζημία που προκλήθηκε λόγω μη διαθεσιμότητας κεφαλαίων επειδή ο φόρος κατέστη πρόωρα απαιτητός (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις *Metallgesellschaft* κ.λπ., σκέψεις 87 έως 89, και *Test Claimants in the FII Group Litigation*, σκέψη 205).
- 26 Από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι η κατ' αρχήν υποχρέωση των κρατών μελών να επιστρέφουν εντόκως τα ποσά των φόρων που επιβλήθηκαν κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης απορρέει από το τελευταίο αυτό δίκαιο.
- 27 Ελλείπει νομοθεσίας της Ένωσης, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να προβλέψει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορούν να καταβληθούν αυτοί οι τόκοι, περιλαμβανομένων και των ρυθμίσεων που αφορούν το επιτόκιο των τόκων αυτών και τον τρόπο υπολογισμού τους (απλοί ή «σύνθετοι» τόκοι). Οι προϋποθέσεις αυτές πρέπει να συνάδουν προς τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, δηλαδή δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που αφορούν παρόμοιες αιτήσεις που στηρίζονται σε διατάξεις του εθνικού δικαίου ούτε να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη την άσκηση των δικαιωμάτων που χορηγεί η έννομη τάξη της Ένωσης (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις *San Giorgio*, προπαρατεθείσα, σκέψη 12, *Weber's Wine World* κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 103, και της 6ης Οκτωβρίου 2005, C-291/03, *MyTravel*, Συλλογή 2005, σ. I-8477, σκέψη 17).

- 28 Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, η αρχή της αποτελεσματικότητας επιβάλλει στα κράτη μέλη να μην καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που χορηγεί η έννομη τάξη της Ένωσης (βλ. αποφάσεις της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-201/02, Wells, Συλλογή 2004, σ. I-723, σκέψη 67, καθώς και της 19ης Σεπτεμβρίου 2006, C-392/04 και C-422/04, i-21 Germany και Arcor, Συλλογή 2006, σ. I-8559, σκέψη 57).
- 29 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι η αρχή αυτή επιβάλλει να μην καταλήγουν οι εθνικοί κανόνες που αφορούν ιδίως τον υπολογισμό των ενδεχομένως οφειλομένων τόκων σε μη προσήκουσα αποζημίωση του υποκειμένου στον φόρο για τη ζημία που οφείλεται στην αχρεώστητη καταβολή του ΦΠΑ.
- 30 Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει αν τούτο συμβαίνει στην υπόθεση της κύριας δίκης, λαμβανομένων υπόψη όλων των περιστάσεων την υποθέσεως. Συναφώς, σημειωτέον ότι από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, βάσει του άρθρου 78 του VATA 1994, οι Commissioners κατέβαλαν στη Littlewoods τόκους επί του εισπραχθέντος κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης ΦΠΑ. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου αυτού, καταβλήθηκαν στη Littlewoods απλοί τόκοι, σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, ποσού 268 159 135 GBP, αντιστοιχούντες στους τόκους που οφείλονταν για 30 περίπου έτη, ποσό υψηλότερο κατά ποσοστό άνω του 23 % από το κεφάλαιο, το οποίο ανέρχεται σε 204 774 763 GBP.
- 31 Προκειμένου να ελεγχθεί αν τηρήθηκε η αρχή της ισοδυναμίας στην υπόθεση της κύριας δίκης, υπενθυμίζεται ότι η τήρηση αυτή προϋποθέτει ότι ο επίμαχος εθνικός κανόνας εφαρμόζεται αδιακρίτως τόσο στις ένδικες προσφυγές που στηρίζονται σε παραβίαση του δικαίου της Ένωσης όσο και σ' εκείνες που στηρίζονται σε μη τήρηση του εσωτερικού δικαίου, εφόσον έχουν παρόμοιο αντικείμενο και παρόμοια αιτία. Η αρχή αυτή δεν μπορεί πάντως να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι υποχρεώνει το κράτος μέλος να επεκτείνει το πλέον ευνοϊκό εσωτερικό καθεστώς στο σύνολο των ενδίκων προσφυγών που ασκούνται σε ορισμένο τομέα του δικαίου. Προκειμένου να διασφαλισθεί η τήρηση της αρχής αυτής, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο είναι το μόνο το οποίο έχει άμεση γνώση των δικονομικών προϋποθέσεων που ισχύουν για τις αγωγές αποζημίωσης κατά του Δημοσίου, να εξακριβώσει κατά πόσον οι δικονομικές προϋποθέσεις που θέτει το εσωτερικό δίκαιο για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων που παρέχει στους ιδιώτες το δίκαιο της Ένωσης είναι σύμφωνες προς την αρχή αυτή και να εξετάσει τόσο το αντικείμενο όσο και τα ουσιώδη στοιχεία των ενδίκων προσφυγών του εσωτερικού δικαίου που φέρονται ως παρόμοιες. Προς τούτο, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να ελέγξει την ομοιότητα των εν λόγω ενδίκων προσφυγών από την άποψη του αντικειμένου τους, της αιτίας τους και των ουσιωδών στοιχείων τους (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 2009, C-63/07, Pontin, Συλλογή 2009, σ. I-10467, σκέψη 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 32 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η εφαρμογή του άρθρου 78 του VATA 1994 συνεπάγεται έναν περιορισμό ο οποίος θέτει εκποδών δύο αξιώσεις βάσει του common law, δηλαδή την αγωγή Woolwich και την αγωγή αποζημίωσης λόγω πλάνης περί το δίκαιο. Κατ' ουσίαν, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν, στην περίπτωση που διαπιστωθεί ότι τα άρθρα 78 και 80 του VATA 1994 δεν συμβιβάζονται με το δίκαιο της Ένωσης, η μη εφαρμογή, σε σχέση με την αγωγή Woolwich, του περιορισμού που θέτουν τα εν λόγω άρθρα θα μπορούσε να καταλήξει, στη διαφορά της κύριας δίκης, σε καταβολή τόκων σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης ή αν θα πρέπει, προς τούτο, να μην εφαρμόζεται ο περιορισμός αυτός ως προς κάθε αξίωση ή ένδικο βοήθημα που προβλέπει το common law.
- 33 Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, ο εθνικός δικαστής, όταν εξετάζει κανόνα δικαίου ασύμβατο προς το άμεσα εφαρμοστέο δίκαιο της Ένωσης, είναι υποχρεωμένος να μην εφαρμόζει τον εν λόγω εθνικό κανόνα, εξυπακούεται δε ότι η υποχρέωση αυτή δεν περιορίζει την εξουσία των αρμοδίων εθνικών δικαστηρίων να επιλέγουν, μεταξύ των διαφόρων διαδικασιών της εσωτερικής έννομης τάξεως, εκείνες που είναι προσφορότερες για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων που απονέμει στους ιδιώτες το δίκαιο της Ένωσης (βλ., υπό την έννοια αυτή, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της

27ας Οκτωβρίου 1993, C-337/91, van Gemert-Derks, Συλλογή 1993, σ. I-5435, σκέψη 33, της 22ας Οκτωβρίου 1998, C-10/97 έως C-22/97, IN. CO. GE. 90 κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. I-6307, σκέψη 21, και της 19ης Νοεμβρίου 2009, C-314/08, Filipiak, Συλλογή 2009, σ. I-11049, σκέψη 83).

- 34 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το δίκαιο της Ένωσης έχει την έννοια ότι επιβάλλει να έχει ο υποκείμενος στον φόρο, ο οποίος κατέβαλε υπερβολικά υψηλό ποσό ΦΠΑ το οποίο εισπράχθηκε από το οικείο κράτος μέλος κατά παράβαση της νομοθεσίας της Ένωσης περί ΦΠΑ, δικαίωμα επιστροφής του κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης εισπραχθέντος φόρου, καθώς και δικαίωμα να εισπράξει τόκους επί του ποσού αυτού. Στο εθνικό δίκαιο εναπόκειται να καθορίσει, σε συμφωνία με τις αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας, αν το επίμαχο στην κύρια δίκη ποσό πρέπει να καταβληθεί εντόκως, σύμφωνα με ένα σύστημα απλών ή με ένα σύστημα «σύνθετων» τόκων ή σύμφωνα με σύστημα άλλου είδους τόκων.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 35 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Το δίκαιο της Ένωσης έχει την έννοια ότι επιβάλλει να έχει ο υποκείμενος στον φόρο, ο οποίος κατέβαλε υπερβολικά υψηλό ποσό ΦΠΑ το οποίο εισπράχθηκε από το οικείο κράτος μέλος κατά παράβαση της νομοθεσίας της Ένωσης περί ΦΠΑ, δικαίωμα επιστροφής του κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης εισπραχθέντος φόρου, καθώς και δικαίωμα να εισπράξει τόκους επί του ποσού αυτού. Στο εθνικό δίκαιο εναπόκειται να καθορίσει, σε συμφωνία με τις αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας, αν το επίμαχο στην κύρια δίκη ποσό πρέπει να καταβληθεί εντόκως, σύμφωνα με ένα σύστημα απλών ή με ένα σύστημα «σύνθετων» τόκων ή σύμφωνα με σύστημα άλλου είδους τόκων.

(υπογραφές)